

ANNO DOMINI CCCLX.

IDATIUS,

EPISCOPUS AQUÆFLAVIENSIS.

(Ex Gallandii Bibl. Max. Vett. Patr. tom. X.)

PROLEGOMENA.

Idatium Lemicæ provinciæ Gallæciæ urbe fuisse natum, ex ipso erudimur auctore (a). Ejus ortum an. circiter 388 illigat Floresius (b), qui gesta Idatiana satis diligenter digressit in erudito opere, quod inscriptum *Espanna sagrada* quatuorque voluminibus distinctum, ann. 1744-1749, Madriti evulgavit. In Orientem profectus Idatius *adhuc infantulus*, ibidem inter alios præstantes viros doctorem maximum se vidisse testatur (c) ad annum tertium olympiadis 246, Christi 407. Legationem autem ad Aetium ducem pro Gallæcis suscepit jam episcopus (d) olympiadis 302 anno tertio, Christi 434, ut propterea fuerit ad hanc dignitatem evectus circa annum 427 aut 428. Et in Lemicam quidem civitate summi præsul creatus officii fuerit Idatius, ut ipsemet in præfatione innuere videtur (e): sed non ideo ex eo loco episcopus Lemicensis ille statuendus cum Sigeberto Gemblacensi (f) et Trithemio (g) aliisque recentioribus utrumque scriptorem secutis, Miræo, inquam (h), Vossio (i), Pagio (j), Ruinartio (k), Fabricio (l), cæteris. Nam ipse auctor olympiadis 340 anno secundo, Christi 462, se in *Aquæflaviensi Ecclesia captum* a Gothis *vii kal. Augusti, ac tribus mensibus captivitatis expletis, mense Novembri rediisse ad Flavia* tradit (m). Hinc igitur Idatius ejusdem Ecclesiæ Aquæflaviensis episcopus fuisse jure intelligitur. Atque in hanc sententiam abiere Caveus (n), Floresius (o) et postremi Operum S. Leonis editores (p). His itaque positis, plane respuendum Basnagii commentum (q), inquisientis de Idatii episcopatu dubitari apud eruditos, quia sedem suam non indicat ipse. Quibus addas velim, Idatii nostri episcopi meminisse sanctum Leonem sub finem epistolæ ad Turribium præulem Asturicensem (r): ex qua viri docti arguunt (s) non solum antistitem Turribio antiquiorem fuisse Idatium, qui

A propterea ad annum 445 Turribio se ipsum præponit (t), verum etiam magno in pretio fuisse habitum ad eodem Leone pontifice, qui mirum dignum eum duxerit qui Turribio juniore episcopo efficaciorum utilioreque operam adjungeret, ut in Gallæciæ provinciæ synodus adversus Priscillianistas cogeretur. Hæc porro de præcipuis Idatii gestis. Quo autem anno posthac e vivis excesserit, haud est omnino exploratum. Anonymus auctor libelli *de XII Scriptoribus Ecclesiasticis* qui Isidoro et Ildefonso subijci solet (n): *Decessit, inquit, sub Leone principe, ultima jam pene senectute; sicut etiam præfationis suæ demonstrat indicia*. Qua de re Cangii sententiam ex Fastis Idatiani desumptam in medium adducere libet. Sic autem ille (n) « Procedunt, ait, hi Fasti ad secundum usque Anthemii consulatum, id est, ad ea tempora quibus vixit Idatius, cum decessisset legatur Leone M. imperatore, in quæ cadit secundus Anthemii consulatus, qui est annus Christi vulgaris 468, quo etiam, vel certe sequenti, ejusdem Idatii Chronicon finitur. » Hactenus Cangius; cui Floresius quam proxime accedit (x); at Pagius ex iis quæ scribit Idatius (y) de Aspare degradato ejusque filio occiso, cum ea contigerint anno 474, concludit, eadem hoc ipso anno vel forsitan tardius auctori nuntiata, fuisse ab eo deinceps suo Chronico addita (z); adeoque ulterius eum vitam produxisse, secus atque alii existimant.

B II. Ad Idatii Chronicon quod attinet, illud primum contexere statuerat auctor ab anno primo Theodosii, ad annum tertium Valentiniani Placidie reginæ filii, ut ex eodem intelligimus (aa): quod postea fuisse ab eo perductum usque ad annum Leonis imperatoris octavum, sive ex ipso Idatio (bb), sive ab anonymo scriptore cujus modo meminimus, erudimur (cc).

- (a) Idat. præfat. ad Chronic. infra.
 (b) Flores. Espan. sagr. vol. IV, pag. 300.
 (c) Idat. præfat. ad Chronic. infra.
 (d) Id. in Chron. infra.
 (e) Id. loc. cit. infra.
 (f) Sigeb. Gembl. de Scriptor. Eccl. cap. 18.
 (g) Trithem. de Scriptor. Eccl. cap. 140.
 (h) Mir. Auctar. de Scriptor. Eccl. cap. 97.
 (i) Voss. de Hist. Lat. lib. II, cap. 17, pag. 250, apud quem pag. 225, perperam dicitur in inscriptione, *Idacius Lemovicensis*.
 (j) Pagi. ad ann. 434, § 61.
 (k) Ruinart. ad Victor. Vitens. Hist. persecut. Vandal. part. II, cap. 2, pag. 413, edit. Paris. 1694.
 (l) Fabric. Bibl. Eccl. ad incert. auct. libell. pag. 70, et Bibl. Med. Latin. tom. IV, pag. 79, edit. Hamb.
 (m) Idat. Chron. infra.
 (n) Cav. Hist. Litt. tom. I, pag. 438.

- C (o) Flores. l. c. pag. 306.
 (p) Ballerin. tom. II, pag. 1366, edit. Opp. S. Leon.
 (q) Basnag. ad Thes. Canis. tom. II, pag. 150, § 4.
 (r) Leon. epist. 15, tom. I, pag. 711, edit. Ballerin.
 (s) Ballerin. ad tom. I, edit. Leon. pag. 1475.
 (t) Idat. Chron. infra.
 (u) Anonym. de XII Script. Eccl. cap. 8, apud Fabric. Bibl. Eccl. pag. 69.
 (v) Cang. præfat. ad Chronic. Pasch. §. 40 pag. 31.
 (x) Flores. l. c. pag. 305.
 (y) Idat. Chron. infra.
 (z) Pagi. ad ann. 469, § 5, et ad ann. 470, § 2.
 (aa) Idat. præfat. ad Chronic. infra.
 (bb) Id. Chron. infra.
 (cc) Anon. de XII Script. Eccl. cap. 8.

* Peractis jam S. Prosperi operibus, cum aliquot tantum quaterniones complendo deessent volumini, Idatium et Marcellinum paucis annis suum prævertere ordinem voluminis, veniam peccati chronologici inde facile sperantes quod eorum Patrum opusculis non solum hic tonus ad justam mensuram coalesceret, sed etiam Prosperi Chronico nova, ut ita dicam, accederet appendix. Edit.

Neque enim audiendus Sigebertus, qui præselem nostrum huiusmodi opusculum perduxisse usque ad annum Christi 490 litteris tradidit (a), ut post Sirmondum (b) Vossius (c) et Pagius (d) observarunt. De huius autem Idatiani Chronici pretio sic edisserit Sirmondus (e) :

« Quanti merito, inquit, esse debeat hic libellus, tute, lector, statim agnosces. Intelliges enim, non solum ab hoc fonte hausta ea esse quæ de Gothorum, Suevorum aliarumque gentium rebus in Hispania Gallique per ea tempora gestis, apud Isidorum et alios scriptores, non aliis ferme quam Chronici huius verbis contexta leguntur; sed alia præterea tum ad sacram, tum ad civilem historiam plurima hic doceri; quæ ut cæteris omnibus intacta qui exstant, ipsi nos etiam, nisi ab Idatio prodita essent, ignorare cogemur. » Et iure quidem hæc Sirmondus ad res quod pertinet: at de computo Idatiano secus censet Pagius (f); de quo etiam plura disserit Cointius (g), quem propterea consulere juberit.

III. Chronicon excipiunt Fasti consulares, de quibus Sirmondus (h) : « Fastos consulares, inquit, quos Chronico adjecimus, Idatianos jam alibi nominavimus: non tam quod in codice Metensi quo usi sumus in Chronico edendo, eidem Chronico subiciebantur, quam quod rerum et verborum in utroque opere affinitas et cognatio, epocharumque et temporum per observatio, eundem utriusque auctorem fuisse satis ostendat, tametsi auctoris nomen nullum præserat inscriptio, quæ his verbis ibi concepta est, *Descriptio consulum ex quo primum ordinati sunt*. Etsi porro in exemplari nostro procedebant hi Fasti ad secundum usque Anthemii consulatum, hoc est, ad ea tempora in quibus Idatii Chronicon desinit, atque a primis orsi consulibus, omnia exinde ad eum usque annum paria consulum percernebant, nobis tamen, dum aliud consilium dies proferat, satius in præsens visum est, eam dumtaxat partem edi quæ et ab antiquariis minus fuerat depravata, et memorabilium rerum varietate atque fructu lectoribus acceptior jucundiorque fore videbatur. » Huc usque Sirmondus.

IV. « Quod vero, subdit Labbeus (i), summus ille vir u-que ad obitum renuit, hoc ego plurimorum pulsatus precibus ac prope conviciis, publicare aggressus sum, integrosque Fastos Idatianos capite pedibusque truncos, lectoribus ex eodem nostro codice ms. representavi, additis ad oram utriusque columnæ annis ab Urbe condita ex Varroniana supputatione, et castigatis plerisque antiquariorum sive exscriptorum erroribus. Addidi quoque, sed diverso a cæteris caractere, omissos, interdum eorundem antiquariorum potius quam Idatii culpa consules geminos, quia id a me postulare videbatur et argumenti ratio et lectorum major opportunitas. » Hæc ille. Quibus addit Baunius Sirmondianorum editor (j) : « Ut autem a nobis iidem Fasti aliquanto etiam ornatiores exirent, præter illa quæ Labbeus ommissa suppleverat, præterque adjectas ab ipso sive emendationes, sive variantes lectiones, alia insuper generis ejusdem non pauca ex Ciceronis libris aliisque veterum monumentis conquisita similiter ad utriusque columnæ oram ascripsimus. nec non breves aliquot annuad-

A versiones intexuimus, quibus aliqua Idatiana descriptionis errata notaremus: præsertim cum id jam alii accurate præstiterint, atque inter cæteros Eminentissimus Schelestratus et Antonius Pagi, a quibus haud pridem eruditæ de ea re tota dissertationes prodire. » Hactenus cl. Baunius; cujus recensitam Idatii cum Chronici, tum Fastorum editionem Sirmondianam secuti sumus, aliquot in locis ad paginarum librum pauculis nostris observationibus auctam.

V. Verum illud hic haud prætereundum, Floresium nimirum quem superius memoravimus, Idatium Fastorum auctorem non agnoscere (k), secus atque certatim censuere post Sirmondum eruditi viri quos inter cl. Cangius (l); qui præterea eosdem Fastos denuo contulit cum ipso codice quo usus est Labbeus, et quamplura ex eo emendavit quæ antea parum fida vel accurata manu fuerant descripta: quam quidem Fastorum editionem sic restitutam inter *selecta quedam ad illustrationem Chronici Paschalis* evulgavit (m). Nonnulla vero in iisdem Fastis Idatiana castigata reperias apud Dodwellum (n). Illud insuper monendum ducimus, laudatum Floresium ex codice ms. qui Joannis Marianæ fuit, cum Complutensi ac Toletano collato, in lucem emisisse Idatii Chronicon minus, hactenus ineditum (o).

VI. At vero hic denum operæ pretium fuerit Sirmondii observationem in medium proferre de *Numerorum notis quæ Chronici et Fastorum marginibus affixæ sunt*. Sic igitur ille (p) : « In Chronico Idatii, ait, præter olympiadas et singulorum imperatorum annos qui ordine digeruntur, duo præcipue numeri annotantur. Unus major cujus initium ducitur ab Abrahamo, hoc est ab exordio Chronici Eusebiani. Nam cum Eusebii Chronicon continuaret Idatius, consequens erat ut illius etiam epochas sectaretur. Hic igitur prior numerus est Eusebianus. Alter est æræ Hispanicæ, quam in Fastis quoque ut Hispanis usitatam et familiarem adjecit. Hæc vero Christi natalem 58 annis tantum antecedit, cum numerus Eusebianus præcedat annis 2015. Quare, si assignata æræ, Christi annum indagari placet, deducendi ab æræ sunt anni 58. Verbi gratia, barbarorum in Hispanias ingressum in Chronico (q) et in Fastis (r) contigisse notat æræ 447; deduc annos 58, reliqui sunt 409. Is ergo Christi annus fuit, cum barbari in Hispanias penetrarunt. Quod sane confirmant reliqui etiam characteres qui una ibidem comparantur. Olympias enim 297, et consules Honorius VIII, et Theodosius III, et feria tertia IV kal. Octobris, omnia congruunt anno Christi 409. Rursus prodigia quedam in Gallæcia VI nonas Martias visa, eamque feriam sextam fuisse narrat in Chronico (s), æræ quingentesima. Si de quingentis tollantur 34, restant 462. Annus ergo Christi fuit 462, in quem et feria item illa quadrat, et Severi Augusti qui Majoriano successit, annus secundus cui hæc ascripta sunt. Atque in hunc modum ratiocinari in cæteris licebit, nisi si quando numeri suis locis antiquariorum culpa moti, scrutantium industriam et conatum eludent. » Hæc ille. Cæterum de æræ Hispanicæ ratione et origine Joannem Marianam consulere præstat (t). Sed numerum de tabula.

(a) Sigeb. Chronic. ad ann. 490.
 (b) Sirmond. præfat. ad Idat. in Vet. Testim.
 (c) Voss. l. c. pag. 230.
 (d) Pagi. ad ann. 469, § 6.
 (e) Sirmond. l. c.
 (f) Pagi. ad ann. 463, § 6.
 (g) Coint. Annal. Eccl. Francor. ad ann. 468, § 1, tom. I, pag. 403.
 (h) Sirmond. præfat. ad Idat.
 (i) Labb. Syllab. Scriptor. tom. I Nov. Biblioth. msa. nhror. pag. 2.
 (j) Baum. præfat. ad tom. II Opp. Sirmond., § 2.

(k) Flores. l. c. pag. 454.
 (l) Cang. præfat. ad Chron. Pasch. § 40, pag. 31.
 (m) Id. ad Chron. Pasch. § 42, pag. 344 seqq.
 (n) Dodw. ad Opp. post. Pears. in Dissert. singul. cap. 7, § 10, pag. 101 seq.
 (o) Flores. l. c. pag. 405.
 (p) Sirmond. præfat. ad Idat.
 (q) Idat. Chron. infra.
 (r) Id. Fast. infra.
 (s) Id. Chron. infra.
 (t) Marian. Hist. de Reb. Hisp. lib. III, cap. 23, tom. I, pag. 401 seqq. edit. Hagæ-Comit. 1753.